

Kieliverkosto (<https://www.kieliverkosto.fi/fi>)

Teematarinat – yhteisöllisen kirjoittamisen opiskelumenetelmä

Skotlannista alkunsa saanut storyline on hauska, motivoiva ja luova työskentelytapa. Tutustuin menetelmään Oulun yliopiston järjestämässä Lukeminen lentoon, kirjoittaminen kiitoon -täydennyskoulutuksessa. Kuvaan tässä artikkelissa kokemuksiani menetelmän hyödyntämisestä teematarinoissa.

Julkaistu: 15. helmikuuta 2023 | Kirjoittanut: Ulla Maija Jutila

Teematarinatyöskentelyn keskeisiä ominaisuuksia

Teematarinatyöskentely on yhteisöllistä ja motivoivaa. Teematarinoissa oppilaat työskentelevät heterogeenisissä **ryhmissä**, jotka opettaja muodostaa pedagogisen asiantuntemuksensa perusteella. Tarkoituksena on, että oppilaat hyötyvät toistensa erilaisista taidoista ja samalla he tukevat toisiaan työskentelyn suunnittelussa, toteutuksessa, esittämisessä ja arvioinnissa.

Jokainen teematarina alkaa oppilaan omasta **asiantuntijuudesta** eli niistä tiedoista, taidoista ja kokemuksista, joita hänellä on (Bell & Harkness 2012). Ikä- ja taitotason mukaiset, laadukkaat, haasteelliset ja eriyttämisen mahdollisuuden sisältävät tehtävät ovat opiskelun perusta. Tarinoita voi ajastaa ja vaiheistaa, koska jokainen niistä sisältää tarkasti strukturoidun rakenteen. Tämän rakenteen avulla opettaja voi säädellä tarinan vaiheita ja soveltaa sitä ryhmälle sopivaksi.

Lukeminen ja kirjoittaminen ovat teematarinoiden keskiössä ja oppilaat harjoittelevat niihin liittyviä taitoja erilaisia tapoja käyttäen. Työtapoja ovat esimerkiksi lukuteatteri, suullinen ilmaisu, luova kirjoittaminen ja pantomiimi. Oppiainerajat rikkova ja oppiaineita yhdistävä kirjoittaminen, tutkiminen, soveltaminen ja yhdessä työskentely vaikuttavat opiskeluun ja opittuun monin tavoin. Se tarkoittaa muun muassa sitä, että opiskeltavaan aiheeseen paneudutaan erilaisten näkökulmien ja mielipiteiden kautta henkilökohtaisesti sitoutuen.

Teematarinoissa oppilas luo itselleen **tarinahahmon**. Tarinahahmo on oppilaan itse luoma, aiheeseen liittyvä henkilö, eläin, robotti tai olento. Oppilas voi olla esimerkiksi herkkukauppias, aarteenetsijä, merimies, tonttu tai Minna Canth. Hahmo syntyy oppilaan mielikuvituksesta,

tiedoista, taidoista, tunteista ja kokemuksista, ja se on aina omannäköinen.

Hahmon tarkoituksena on toimia samaistumisen ja eläytymisen apuna sekä oman identiteetin reflektoinnin välineenä. Hahmoa kuvaillaan olennaisin osin, esim. ikä, luonne ja taito, ja se toimii teematarinassa oppilaan keksimällä tavalla ja on aina yhteydessä tarinan muihin hahmoihin. Ne asiat, jotka oppilas poimii omasta identiteetistään hahmoihinsa, ovat oppilaan persoonallisia ominaisuuksia, elämäkokemusta, ajatuksia ja usein myös mielikuvitusta. Hahmo syntyy paitsi mielikuvituksen avulla, myös sitä konkretisoimalla esim. piirroksena, hahmokorttina, käsinukkuna tai roolipukeutumisena. Hahmon avulla opetellaan erilaisia näkökulmia ja opitaan ymmärtämään muiden hahmojen toimintaa ja ratkaisuja. Hahmo toimii oppilaan valitsemalla tavalla, mutta se on sidoksissa teematarinan muihin hahmoihin.

Teematarinoiden tekeminen vie **aikaa** ja antaa paljon. Jokainen teematarina liittyy moneen oppiaineeseen ja työskentelyyn tarvittava tuntimäärä vaihtelee muutamasta tunnista reiluun kymmeneen oppituntiin, jolloin työskentely jatkuu usealla viikolla. Toisinaan voi ajatella, että vähemmän on enemmän ja silloin keskitytään teematarinan tiettyyn vaiheeseen, josta voidaan jatkaa myöhemmin eteenpäin.

Yhteisöllinen kirjoittaminen eli se, että yhteistä tekstiä työstetään ryhmässä, opettaa koko ryhmää ja jokaista oppilasta erikseen. Tekemisen aikana saadaan tietoa luokan sosiaalisista taidoista, tunneilmapiiristä ja oppilaan sen hetkisistä opiskelutaidoista. Jokaisen oppilaan omat ajatukset, olettamukset, ennakkotieto ja uudet ideat rakentavat yhdessä muiden ryhmäläisten kanssa teematarinan. (Bell 2010).

Teematarina on **tavoitteellinen pedagoginen prosessi**. Opettajalla oleva kehys on tarinan juoni, ja oppilaat tekevät siihen tarinan. Tämän kehyksen sisällä oppilaille on mahdollisuus työskennellä luovasti ja omia vahvuuksiaan käyttäen. Tarina ei tarkoita pelkästään tarinaa tai kertomusta, joka yhdessä kirjoitetaan, vaan sen merkitys on laajempi. Yhdessä luominen, keksiminen ja ajattelun suullinen jakaminen tukevat kirjallista ilmaisua ja yhdessä jaettua opiskelun reflektiota.

Tarina on koko **työskentelyprosessi**, kokonaisuus, jonka oppilaat suunnittelevat, toteuttavat eri keinoin ja lopuksi esittelevät tuotoksena. Muoto voi olla esimerkiksi teatteriesitys, taideteos, vuoropuhelu tai runo. Teematarinaa tekemällä oppilaat vastaavat kysymykseen, kertovat aiheesta omin kokemuksin ja hakemansa tiedon avulla ja soveltavat saatua tietoa, tunteita, kokemuksia, ajatuksia ja mielipiteitä sellaiseen muotoon, jona he sen haluavat esitellä muille. Työskentelyn eri vaiheita dokumentoidaan seinätaululle, jolloin eteneminen, ideat ja tuotoksien erilaiset toteutukset ovat koko työskentelyn ajan kaikkien nähtävillä.

Teematarinan kehyksen muodostavat **aloitus, tarinan kulkuun vaikuttaminen, huippukohta ja lopetus**. Aloitus tapahtuu avainkysymyksen tai esimerkiksi yhteisen tehtävän avulla. Kysymykset ja yhteinen pohdinta aktivoivat oppijalla olevaa tietoa ja innostavat oppimaan uutta. Kun kiinnostus teematarinaan on sytytetty, oppilaat motivoituvat työskentelemään yhdessä ja he ovat teematarinan omistajia, jotka tekevät tarinasta oman näköisensä.

Tarinan kulkuun vaikuttaminen voi sisältää erilaisia yllätyksiä, esim. opettaja on jossakin tarinaan liittyvässä roolissa, vaikkapa kertojana tai roolihahmona. Se, että opettaja osallistuu tarinaan roolin kautta, lisää keksimisen ja kirjoittamisen jännitettä. Tarinan kulkuun voidaan vaikuttaa myös erilaisin kysymyksin, juonenkääntein tai sattumakorttien avulla. Tarkoituksena on se, että tarina ei ole ennalta arvattava, vaan sen jännite pysyy yllä ja mielenkiintoisena koko työskentelyn ajan.

Tarinan huippukohta on tarinan ja työskentelyn kannalta merkittävä ja asioita mieleen painava, yhteinen kokemus. Huippukohdassa jokin asia ratkeaa, tunteet ja jännite purkautuvat tai kysymykseen saadaan vastaus. Huippukohdan merkitys on myös se, että se vahvistaa koko ryhmän työskentelytaitoja, työskentelyssä onnistumista ja ryhmässä toimimista.

Lopetus sisältää teematarinan yhteenvedon, esityksen ja arvioinnin. Lopetuksessa tarinassa opiskellut asiat ovat kokonaisuutena yhdessä ja niitä voidaan arvioida alussa esitettyjen kriteerien kautta.

Luovuus, leikki, elämykset ja tunteet kantavat tarinan tekemistä

Teematarinoissa on oppiaineisiin liittyviä tiedollisia tavoitteita. Sellaisia ovat esimerkiksi suomalainen kulttuuriperintö, sanavapaus, yrittäjäyys tai monilukutaito. Tiedollisten tavoitteiden lisäksi opiskeltavaan aiheeseen liittyvät toiminalliset toteutustavat, kuten leikki, keksiminen, elämykset, huumori ja tunteet. Kirjoittamisen työtapana tarjoaa suullista ja toiminnallista tekemistä ja se voi olla vaikkapa kertomista, piirtämistä, valokuvaamista, tanssimista tai laulamista. Elämykset ja tunteet vaikuttavat opiskeluun ja oppimiseen syvästi ja mieleen painamista edistävästi.

Valmis teematarina on koko ryhmän yhteisesti tekemä ja julkaisema. Jokainen ryhmän jäsen vaikuttaa lopputulokseen: oppilaan motivaatio, elämänhistoria, kyvyt ja luottamus ryhmään vaikuttavat siihen, millainen koko ryhmän tarina on. Jokainen oppilas vastaa paitsi omista tehtävistään, myös koko ryhmänsä työskentelystä, tuotoksista ja esittämisestä. Omien vastuutehtäviensä avulla oppilas oppii huomaamaan, miten jokaisen yksilöllinen tapa tehdä asioita yhdistyy koko ryhmän työskentelyyn ja tuotokseen osaksi teematarinaa.

Yhteisöllinen opiskelu harjoittaa taitoja, joita oppilaat tarvitsevat sosiaalisessa kanssakäymisessä niin koulussa kuin kaikkialla koko elämänsä ajan. Teematarinoiden harjoituksissa oppilaille syntyy uusia ideoita, joita he voivat jakaa ja jalostaa koko ryhmän kanssa. Näin teematarinoiden työtapana laajenee käytettäväksi monenlaisissa tilanteissa, oppiaineissa ja teemoissa. Oppilaiden ideoima teema voi liittyä esimerkiksi yhteisesti luettuun kirjaan, ajankohtaiseen aiheeseen, luokan yhteisiin asioihin, ongelmatilanteiden ratkaisemiseen tai juhlien ja tapahtumien järjestämiseen.

Teematarinoiden eriyttävät mahdollisuudet

Monipuolinen eriyttäminen työskentelyn eri vaiheissa ja koko ryhmän tunneilmapiirin kannattelu tukevat onnistumista. Oppilaiden henkilökemian ja erilaisten sosiaalisten taitojen, turvallisuuden ja ilmapiirin huomioonottaminen vaikuttavat myönteisesti oppimisen laatuun – opiskeltiin millä tavalla tahansa.

Teematarina muodostuu oppilaan ja koko ryhmän yhteisenä tuotoksena. Se kertoo vastauksen, näkökulman, tiedon ja taidon kautta sen, mitä koko ryhmä yhdessä sai selville ja kokosi esiteltäväksi tuotokseksi.

Omistajuus, turvallisuus ja luottamus

Omistajuus on teematarinoiden keskeinen piirre. Jokaisella oppilaalla on sanottavaa ja häntä on tärkeää kuulla. Kun jokainen tulee kuulluksi, saa kannustusta ja myönteistä vertaispalautetta, se vahvistaa omistajuuden kokemusta ja opiskelussa onnistumisen tunnetta.

Omistajuus tarkoittaa sitä, että oppilas kokee opiskelevansa itseään varten ja saavansa opiskelunsa kautta itselleen tärkeitä ja merkityksellisiä tietoja ja taitoja, joita hän voi käyttää nyt ja tulevaisuudessa. Omistajuuden kokemus johtaa siihen, että oppilaat ovat aktiivisia ja ottavat oman opiskeluprosessinsa haltuun sekä pystyvät refleктоimaan sitä. Kun opiskelu tuntuu mielekkäälle, oppilaan kyky suunnitella opiskelua ja selviytyä siitä kohenee.

Jotta oppilas voi heittäytyä luovaan tekemiseen, ajatteluun ja toimintaan, on ryhmän ilmapiirin oltava turvallinen, luottamuksellinen ja hyvä. Oppilaiden psykologisia perustarpeita tukevassa ympäristössä huomioidaan autonomiaa, pystyvyyttä ja yhteenkuuluvuutta (Vasalampi 2022, 21–27,102) ja niihin liittyvää sisäistä motivaatiota. (Deci & Ryan 2002, 227–228).

Oppilaan autonomia eli itsenäisyys tulee esille tilanteissa, joissa hän voi valita jotakin itse, tehdä oman suunnitelmansa mukaan tai tuntea voivansa kokea vaikuttaa opiskelussa etenemiseen ja onnistumiseen. Työskentely tuntuu mielekkäälle ja merkitykselliselle, kun oppilaalla on mahdollisuuksia valita esimerkiksi työn joitakin vaiheita, niiden järjestystä ja toteutustapoja.

Kun oppilas kokee, että hänellä on asiantuntemusta, taitavuutta ja kykyjä, on kyse kompetenssista. Kompetenssin kokemus näkyy oppilaan asenteissa, ajattelussa, puheessa ja toiminnassa. Oppilas ymmärtää opiskelevansa omaa elämäänsä ja tulevaisuuttaan varten.

Sosiaalinen yhteenkuuluvuus ruokkii paitsi ryhmän, myös koko luokan yhteistyökykyä. Ideoiden, tavoitteiden, taitojen ja osaamisen jakaminen näkyy siinä, että oppilas osaa työskennellä kaikkien ja kenen tahansa kanssa. Kun yhteistyötaidot ja yhteisöllisyys kehittyvät, myös kyky arvioida omaa ja muun ryhmän työskentelyä kasvaa.

Teematarinoiden arviointi ja laaja-alaisen osaamisen yhteys teematarinoiden kirjoittamiseen

Teematarinoiden strukturoituun rakenteeseen sisältyvät **opiskelutavoitteet, arviointikriteerit ja jatkuva palaute**. Opiskelutavoitteiden kertominen työskentelyn alussa ja sen aikana tukee sitä, että oppilaat ovat tietoisia arviointikriteereistä ja -tavoista. Arviointi tapahtuu itse-, pari- ja ryhmäarviointina sekä opettajan antaman arvioinnin avulla. Arvioinnin toistuvuus kehittää oppilaan arviointitaitoja ja sitä, että hän ymmärtää omaa oppimisprosessiaan, kehittymisen haasteita ja tavoitteeseen vaadittavan opiskelun laatua ja määrää.

Oppilaiden tietoisuutta työskentelyssä etenemisestä tuetaan myönteisellä ja työskentelyä eteenpäin vievällä kannustuksella. Opettaja ja oppilaat tekevät huomioita ja kysymyksiä työskentelyprosessin vaiheista. Näin monenlaisten ideoiden ja ratkaisujen mahdollisuudet tulevat esiin ja siitä hyötyvät yksittäiset oppilaat, työskentelyryhmät ja koko luokka. Myös kirjallista tuotosta voidaan arvioida, jolloin kriteerien painopiste on esimerkiksi luovassa kirjoittamisessa, tarinankerronnassa ja draaman kaareissa.

Teematarinat tarjoavat hyvän näkökulman laaja-alaisen osaamisen syventämiseen. Ajattelu, oppimaan oppiminen ja opiskelutaidot näkyvät oman oppimisen hahmottamisessa työskentelyprosessin eri vaiheissa, esimerkiksi oppilaan ajatuksina, mielipiteinä ja työskentelyn toteutuksena. Kulttuurisen osaamisen ja vuorovaikutuksen taitoja tarvitaan monenlaisten näkökulmien ymmärtämiseen ja arvostamiseen. Arvostava vuorovaikutus tarkoittaa muun muassa sitä, että jokainen tulee ymmärretyksi ja kuulluksi ja jokaisen mielipiteille on tilaa.

Jokaisessa teematarinassa on sekä oppilaan oma vastuutehtävä että koko ryhmän tehtävät. Tarkoituksena on kasvattaa kykyä vastata omasta työskentelystä ja saada oppilas huomaamaan, että kaikkien oppilaiden työpanos on tärkeä osa kokonaisuutta. Monilukutaitoa tarvitaan tekstien tuottamiseen, tulkintaan ja käyttämiseen. Tieto- ja viestintäteknologiaa käytetään ikätason ja opettajan pedagogisen asiantuntemuksen mukaan siten, että se sopii ryhmälle ja edistää tehtävässä onnistumista.

Oppilaiden vuorovaikutustaidot mahdollistavat sen, että teematarina valmistuu. Onnistuminen, epäonnistuminen, virheet ja niiden korjaaminen vaativat yritteliäisyyttä, jota ilman ei päästä eteenpäin. Tavoitteellinen työ vaatii yrittämistä ja sitä, että oppilas ei vaikeuksia kohdatessaan anna periksi. Osallistuminen yhteiseen työskentelyyn ja arviointiin rakentaa tulevaisuutta, jossa oppilaalla on mahdollisuus opiskelun avulla onnistua.

Työtavan kokemuksia ja arviointia

Teematarinoiden tekeminen on ollut innostunutta, motivoitunutta ja oppilaat olisivat usein halunneet jatkaa työskentelyä vielä pidempään kuin sille oli varattu aikaa. He perustelivat innostuneisuuttaan sillä, että teematarinaa tehdessä oli tunne osaamisesta ja onnistumisesta. Oppilaat sanoivat myös, että kirjoittaminen tuntui hauskalta ryhmässä, jossa sai olla rento ja jakaa omaa osaamistaan. Teematarinallisessa työtavassa onkin hyvin tärkeää pystyä luomaan

rento ja luottamuksellinen ilmapiiri, sillä se mahdollistaa uskalluksen, yrittämisen ja onnistumisen sekä yksin että yhdessä ryhmän kanssa. Tällä on vaikutusta aivan kaikkeen muuhunkin opiskeluun ja oppimiseen, oppilaiden hyvinvointiin ja luokan ilmapiiriin.

Teematarinat - opiskelumenetelmä sopii sekä oppiaineiden, teemojen että ilmiöiden opiskeluun. Valitsin omiin teematarinoiniin kirjoittamisen ja lukemisen taitojen syventämisen ja liitin siihen erilaisia teemoja, kuten oppiaineita, laaja-alaista osaamista ja suomalaista kulttuuria.

Tekemissäni teematarinoissa on tarkoituksena syventää kirjoittamisen ja lukemisen taitoja, mutta työtapaa voi käyttää myös muusta näkökulmasta, se sopii esimerkiksi yhdessä luettujen kirjojen aiheiden syventämiseen.

Teematarinat kaiken opiskelun innostajaksi

Omien kokeilujeni pohjalta olen koonnut ajatuksiani yhteen kirjaksi, *Teematarinat – valmiita oppimiskokonaisuuksia eri oppiaineisiin*, josta toivon olevan hyötyä sekä opettajille että oppilaille. Teematarinoita voi käyttää vaikkapa kielen opiskelun innoittajana, historian tutkivan oppimisen osana tai tunnekasvatuksessa. Tarinallinen opiskelu tuottaa kirjallista, suullista, tiedollista ja taide- ja taitoaineisiin liittyvää materiaalia. Opittua voidaan hyödyntää monin tavoin ja jokainen teematarina näkyy konkreetteina tuotoksina.

Teematarinallisen työtavan käyttäminen monipuolisesti tuo uudenlaista, iloista ja myönteistä ilmapiiriä luokkaan. Valmiiden teematarinoiden kokeileminen tutustuttaa menetelmään ja kun se on tuttu, opettaja voi soveltaa ja kehittää sen käyttöä omin muokkauksin ja uutta ideoiden.

Teematarinoita, yhteisöllisen kirjoittamisen opiskelumenetelmää, kannattaa kokeilla pienesti tai suuresti. Sitä voi soveltaa omaan opetukseen ja omille ryhmille sopivaksi. Teematarinat – valmiita oppimiskokonaisuuksia eri oppiaineisiin -kirjan aiheet sopivat alakouluun ja lisäksi vaativampia, suomalaiseen kulttuuriin liittyviä teematarinoita voi käyttää yläkoulussa.

Ulla Maija Jutila on luokanopettaja, apulaisrehtori ja oppikirjailija. Hän kehittää ja kirjoittaa oppimateriaaleja eri kustantajille. Jutila on kiinnostunut oppimateriaalien pedagogisesta ajattelusta ja opiskelumotivaatiosta.

Lähteet

Bell, S. (2010). *Storyline – a pedagogy based on respect & feelings*. Nyhedsbrev, Center for Kliniske Retningslinjer.

Bell, S. & Harkness S. (2012). *What is Storyline, the Storyline Approach*. <http://www.storyline-scotland.com/what-is-storyline-2/> (<http://www.storyline-scotland.com/what-is-storyline-2/>)

Deci, E. L. & Ryan R. M. (2000). The "What" and "Why" of Goal Pursuits: Human Needs and the Self-Determination of Behavior. *Psychological Inquiry*, 22, 227–228.

Jutila, U. M. (2023). *Teematarinat – Valmiita oppimiskokonaisuuksia eri oppiaineisiin*. Jyväskylä: PS-Kustannus.

Vasalampi, K. (2022). *Näin motivoit oppimaan*. Jyväskylä: PS-Kustannus.

Artikkeliin viittaaminen

Jutila, U. M. (2023). Teematarinat – yhteisöllisen kirjoittamisen opiskelumenetelmä. *Kieli, koulutus ja yhteiskunta*, 14(1). Saatavilla: <https://www.kieliverkosto.fi/fi/journals/kieli-koulutus-ja-yhteiskunta-helmikuu-2023/teematarinat-yhteisollisen-kirjoittamisen-opiskelumenetelma> (<https://www.kieliverkosto.fi/fi/journals/kieli-koulutus-ja-yhteiskunta-helmikuu-2023/teematarinat-yhteisollisen-kirjoittamisen-opiskelumenetelma>)